

1 Ekim Kadın Tarihi: Cinsiyet ve Tekstil

Tartışma no 8: Kadın Tarihi, Cinsiyetlendirilmiş Tarih ve Joan Scott

P.C. Perdue

Kadınların deneyimlerinin tarih yazımına girmesi üç aşamada olmuştur. Birinci çaba göz ardı edilmiş hayatları tekrar ortaya çıkarmak ve büyük güçlü erkeklerin hikayelerini kadınlara odaklanarak değiştirmeye yönelikti. Bu aşamada kadın tarihinde genel olarak 'kadın hikayesi' (herstory) ile sosyal tarih paralellik arz ediyordu. Kaynakların tekrar ortaya çıkartılması, biyografilerin yazılması, belli kadın gruplarının çalışılması, bunların hepsi ayrı ayrı çok değerliydi. Buradaki tehlike erkek egemen bir meslekte kadın tarihinin ayrı bir kategori olarak görülmesi ya da aile ve ev ile kamusal alanlardaki eylemlerin yapay olarak birbirinden ayrılmasıdır. Tabii ki sadece 'teyid edici eylemler' tarihi sadece kahramanları övüp de faileri hakkında eleştirel değilse de pek yararlı olmuyor.

İkinci aşama ise kadın ile ilgili politik akımları araştırarak bu kısıtlamaları bir nebze aşıyor. Dünya'nın birçok yerinde, özellikle de Avrupa dışında kadınların özgürleşmesi ile ilgili ilk sesini yükseltenler genellikle (Çin, Rusya) egemen okumuş kesim olan erkekler olmuştur. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'deki oy hakkı hareketi oldukça ilgi çekse de aslında politik açılımlar dönemlerinde başka bölgelerde de benzer talepler ortaya çıkmıştır (Bkz. Sharon Sievers'in Meiji demokratik kadın hareketi üzerine çalışması; Chris Gilmartin ve Kay Johnson'un 20. yüzyılda Çin'deki kadınların politik akımları). Politika insan etkinliğini tartışmalara tekrar sokuyor. Çok fazla istismar üzerinde durmak, birinci aşamada olduğu gibi (her ne kadar doğru olsa da), kadınları erkeklerin istismar ettikleri yalnızca pasif kurbanlara dönüştürüyor. Aynı zamanda da böyle bir görüş Amerikalıların kolaylıkla içine düştüğü liberal ilerlemeci bir ideolojiyi destekleme tuzağına dönüşüyor: "Eskiden herşey çok kötüydü, ancak biz şimdi bütün bunları aştık."

Üçüncü aşama başka formda bir tarihsel çalışma ortaya çıkartıyor: ilk anlamıyla genellikle biyografi, ikinci anlamda politik ve üçüncü anlamda da ağır yüklü olarak kuram ve söylem merkezli. Kadın tarihçiler gittikçe daha hırslı olmaya başladılar, sadece bireysel hayatları tekrar ortaya çıkararak tüm tarihçilik mesleğinin yapılarını zorlamaya başladılar. Scott'a göre ancak geniş bir kuramsal saldırı erkek ve kadınların tarih hakkında nasıl düşündüklerini değiştirebilir. Ama daha fazla kuramın maliyeti ise genel okurun, ki onlar söylem yerine insanları görmeyi tercih ediyor, yabancılaşması oluyor.

Scott, Derrida ve Foucault'un kavramlarının yaratıcı bir şekilde tarihi canlandırmak için kullanılabileceğini savunuyor. Asıl nokta ise cinsiyet ayrımlarının sanki doğal bir veriymiş gibi iki kutupluluk (bi-polar) olarak işleniyor olması. Derrida bu doğal iki kutupluluk fikrini sarsıyor ve dolayısıyla da farklılığın, her kutbun birbine olan muhtaçlığı ve aynı zamanda da geleneksel varsayımların 'yapısal çözümlenmesini' amaçlayan bir okuma stratejisini öne sürüyor. Ama Derrida (benim onu anlayabildiğim kadarıyla) Scott'un isteyeceğinden çok daha radikal. Onun amacı sadece kadın-erkek ayrımının altını kazmak değil, 'gösteren' ([signifier] dokümanlardaki kelimeler) ve 'gösterilen' ([signified] yaşayan insanların içinde buldukları 'gerçek dünya') ayrımı da dahil her türlü ayrımı sarsmaktır. Her yazıyı problematik hale getirmek istiyor. Peki bu saf bir şekilde geçmişteki insan deneyimlerini yeniden inşa etmeye çalışan tarihinin temel amacını yok etmiyor mu? Sonuç olarak üçüncü aşama geriye yönelik ilk aşamanın amaçlarını parçalıyor: tarihe adım atan kadın 'özneler' yine onun dışına atılıyor.

Foucault belki de biraz daha az radikal. İnsan öznesinin icadını söylemde radikal bir değişimin ortaya çıktığını söylediği onsekizinci yüzyıl ile tarihselleştiriyor. Ancak o da hala geleneksel tarihe karşı düşmanca davranıyor: onun söylemleri statik, alanlarını tanımlayan kutupların 'derin yapılarından' oluşuyor. Sadece keskin ayrımlar esaslı değişimlere işaret ediyor ancak ani ayrımların kendisini açıklanmıyor. Etki, devamlılık ve düşünürler arası gelişen diyaloglara bakan klasik düşünce tarihi burada reddediliyor. Burada düşünen insan unsuruna ne oluyor? Garip ama Foucault (yapısalcı olduğunu şiddetle red eden) burada Levi-Stauss ile bir çok ortak nokta paylaşıyor ve diakronik (tek bireylerin veya kolektif unsurların zamanla birlikte kalıcı olduğunu farz eden doğrusal anlatılar) olana bir düşmanlık besliyor.

Scott bu projenin aynı zamanda 'politik' olmasını da istiyor. Kadınlara karşı baskıyı sonlandırma hareketine çok güçlü bir bağlılığı var. Böyle bir yeni kuram bu projeye nasıl yardımcı olacak? Ancak bu 'politik' kavramının çok özel bir anlamı olsa? Standart anlamda basit insanların bazı sosyal ve ekonomik haksızlıklara karşı harekete geçmeleri Scott'un içinden geldiği çalışma konusundaki kolektif eylem geleneğini açıklıyor. İlk kitabı *The Glassworkers of Carmaux* (Carmaux'daki Cam İşçileri) Charles Tilly'nin öğrencisiyken yazılmış ve E. P. Thomson'un ona verdiği ilham için de minnettar. Kitap bir şehirdeki cam işçilerin nasıl birer sosyal aktiviste dönüştüklerini iyi belgeleyerek ve basitçe anlatıyor. Yazı şekli sade ve açık. Louise Tilly ile beraber çıkarttıkları *Women, Work and Family* adlı ikinci çalışması da öyle (gerçi üçüncü çalışmasında bu kitaptaki bazı şeyleri reddetse de: s. 84, s. 41). Üçüncü kitabı tamamıyla jargonla dolu, takip etmesi kolay değil ama kabul etmek

gerekiyor ki Foucault ve Derrida'nın kendilerinden daha kolay okunuyor. Ancak bu stil nasıl olacak da akademik olmayanlara anlayabilecekleri bir 'politika' aktaracak? Burada sizce sadece kendileri için yazıp konuşan bir radikal entellektüeller ritüeller kültü yaratma tehlikesi yok mu? Bu sadece kadın çalışmalarını yine çoğunluğun düşüncesinden izole etmeye yol açmaz mı? Ya da bu kuramsal hareketin esaslı kavrayışları daha geniş bir kitleye çekici hale gelecek şekilde gerçek bir tarihsel çalışmaya dönüşebilir mi? Başka bir deyişle 'bunun aslı nerede' (Where is the beef)? Bence birçok tarihçi prensip olarak kurama karşı değiller ama bu konuda pragmatikler. Ben soyut olan bir modelin geçerliliği hakkında bir yargıya varmadan onu önce özel bir durumun analizinde kullanılmış olarak görmek isterim. Çok iyi bilinen pragmatist düşünür Mao Zedung (Marksist dogmatistlere yönelik) şunu der: "kuram bir ok gibidir. Bu insanlar oku sevip okşayıp 'güzel ok' demek istiyorlar. Ama bir okun amacı bir hedefi vurmaktır."

Kadın Çalışmaları (sosyal kuram çalışmaları gibi) henüz bir disiplin değil bir konu. Birçok yaklaşım ve büyük sayıda yeni kavrayışlar var fakat neyin yüksek kaliteli sayılabileceğine dair bir kontrol ve hangi yönelimlerin en ümit verici olduğuna dair bir görüş birliği yok. Önemli sayılacak birçok çalışma çıktı birinci ve ikinci aşamada. Üçüncü aşamanın ise ikna edici bir tarihsel iş hala çıkartması gerekiyor (psikoloji ve edebiyat eleştirisine katkıları olduysa da). Carol Gilligan'ın eserinin çekiciliği, gerçeğinin yanlış verilerden oluşan kaynaklar üzerinden bir de hatalı okumalarla ortaya çıkan sonuçlardır ki bu da bize tarihsel standartların bu alana genelde ne kadar az etki ettiğinin ve uygulandığının göstergesidir. Ancak tarih için de fazla büyük iddialarda bulunmayalım. Bir disiplin olarak parçalanmışlık, fazla uzmanlaşma, gelip geçici heveslere kapılma ve öz prensiplerini kaybetme tehditleriyle dolu. Ama bazı kalıtsal standartlar ve 'klasiklerin' ne olduğuna dair bir fikir sabittir. Bu ağır kuramsal dozaj bize disiplinin özünün ne olduğunu unutturur mu? Derrida okumanın zahmete degeceğine dair beni ikna edebilen tek kişi Joan Scott'ur. Gerçekten de onu ciddiye almalıyız ama yanına da yüksek dozda kaygıyı koymalıyız. Meğer Laurel Ulrich kadın deneyimlerine bambaşka bir yerden yaklaşıyor. Burada belirtilmiş kesin bir kuram yok; sözüm ona bir kadının hayatı kendi günlüğü ışığında 'sadece olaylar' kaydedilmiş. Ancak kitap oldukça dikkatli kurgulanmış. Ulrich Martha Ballard'ın kendi deneyimlerini aşarak geniş anlamda bir sosyal tarihi de o şehrin erkeklerini, tıbbi tarihini, din ve politik yapısını inceleyerek kitaba taşıyor. Günlüğün sayfalarına dışarıdaki hayattan sadece solgun yansımalar düşse de Ulrich her hayatın daha büyük bir toplumun parçası olduğunu gösteriyor. Bunu yapmak için herhangi bir kurama ihtiyacı var mıydı? Scott'un uyarmasını kabul edip

'kadının hikayesinden' çıkıp patriyarkal kabulleri tehdit edebilir mi? Hangisi tarih çalışması olarak daha tatmin edici, veya ikisi bir arada var olabilir mi?

Kadın ve Cinsiyet Tarihi Kitaplarından Bir Seçme Kaynakça

Çin

Honig, Emily, *Sisters and Strangers: Women in the Shanghai Cotton Mills, 1919-49* (Stanford, 1986).

Honig, Emily, and Gail Hershatler, *Personal Voices: Chinese Women in the 1980s* (Stanford, 1988).

Johnson Kay, *Women, the family and Peasant Revolution in China* (Chicago, 1983).

Wolf, Margery, *Revolution Postponed: Women in Contemporary China* (Stanford, 1985).

Yüe, Tai-yün (Daiyun); Carolyn Wakeman. *To The Storm: The Odyssey of a Revolutionary Chinese Woman* (Berkeley, 1985).

Christina K. Gilmartin, Gail Hershatler, Lisa Rofel, Tyrene White, eds., *Engendering China: Women, Culture, and the State* (Harvard, 1994).

Japonya

Bernstein, Gail Lee, *Haruko's World: A Japanese Farm Woman and her Community* (Stanford, 1983).

Dalby, Liza, *Geisha* (Berkeley, 1983).

Hane, Mikiso, *Peasants, Rebels, and Outcastes: The Underside of Modern Japan* (fabrikada çalışan kızları üzerine olan bölüm) (New York, 1982).

Ishimoto, Shidzue, *Facing Two Ways: The Story of My Life* (New York, 1935).

McClellan, Edwin, *Woman in the Crested Kimono: The Life of Shibue Io and her Family* (New Haven; London, 1985).

Sievers, Sharon L., *Flowers in Salt: The Beginnings of Feminist Consciousness in Modern Japan* (Stanford, Calif., 1983).

Smith, Robert J., and Ella Wiswell, *The Women of Suye Mura* (Chicago, 1982).

Tsurumi, Patricia, *Factory Girls: Women in the Thread Mills of Meiji Japan* (Princeton, 1990).

Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri

Cowan, Ruth Schwartz, *More Work for Mother: The Ironies of Household Technology from the open Hearth to the Microwave* (New York, 1983).

Demos, John, *Past, Present and Personal: The Family and the Life Course in American History* (New York, 1986).

Deutsch, Sarah, *No Separate Refuge: Culture, Class, and Gender on an American Frontier in the American Southwest, 1880-1940* (New York; Oxford, 1987)

Kammen, Michael, *The Past Before Us: Contemporary Historical Writing in the United States* (Carl Degler'in "Aile" üzerine makalesi) (Ithica, 1980).

Keyssar, Alexander. "Widowhood in Eighteenth-Century Massachusetts: A Problem in the History of the Family." *Perspectives in American History* 8 (1974): 83-122.

Stone, Lawrence, *The Family, Sex and Marriage in England, 1500-1800* (New York, 1977) ve bkz. Alan Macfarlane'in eleştirisi: *History and Theory*, 18 (1979), 103-26.

Louise A. Tilly and Joan W. Scott, *Women, Work, and Family* (New York, 1987).

Öğretim Rehberleri ve Bibliyografya Taramaları

Gerda Lerner, *Teaching Women's History* (AHA pamphlet, 1981).

Amerikalı Tarihçilerin Afrika, Asya, Latin Amerika, Karayipler ve Orta Doğu derslerine kadın tarihini eklemek için çıkardıkları seri broşürler: *Restoring Women to History* (OAH, 1988-1999).